

Lucjan Masłocha

1912-1945

Absolwent Wydziału Nawigacyjnego z 1934 r., instruktor na „Darze Pomorza”, porucznik żeglugi wielkiej, podporucznik piechoty, polski oficer wywiadu, żołnierz antyhitlerowskiego ruchu oporu w Danii, zginął mając 33 lata; pośmiertnie odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Czynu Bojowego Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.



Urodził się 13 czerwca 1912 r. w Bobrownikach, powiat Łowicz (rodzice Stanisław i Marianna z domu Woźniak). Wychowanek gimnazjum w Piotrkowie, po maturze w 1931 r. zdał egzaminy do Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni.

W roku 1934, jako absolwent, został instruktorem na „Darze Pomorza” w rejsie fregaty dookoła świata. „Tu [w Hongkongu] postanowiliśmy dokonać przeglądu kadłuba statku, jak również przeprowadzić niezbędne naprawy. W tym celu wpłynęliśmy do dużego, suchego doku, który był wykuty w skale. Kadłub «Daru» został zewsząd podparty, a następnie zbudowano rusztowania. [...] Instruktor Masłocha z pomocnikiem uwiecznili nasz pobyt w tym doku przez wymalowanie polskiej bandery i nazwy statku na szczycie jednej ze ścian słuzy”¹ – wspominał kolega Artur Gojny.



Z lewej Lucjan Masłocha

Pływał potem na s/s „Cieszyn”, który był także miejscem jego zamieszkania. W marcu 1939 r. Komisja Kwalifikacyjna Urzędu Morskiego w Gdyni przyznała mu dyplom porucznika żeglugi wielkiej².

Zmobilizowany 23 sierpnia 1939 r., po bitwie nad Bzurą trafił 22 września do niewoli. Był jeńcem m.in. ołagru X A Sandbostel, a po nieudanej próbie ucieczki w 1941 r. osadzony został w obozie X C Lubeka. W roku 1943 udało mu się zbiec (długo przygotowywana ucieczka powiodła się tylko czterem z 12 jeńców) i dotarł do Danii, gdzie nawiązał kontakt z polską organizacją ruchu oporu „Felicja”. Sporządzony przez niego dokładny opis drogi przez Rzeszę do Danii okazał się przydatny przy przygotowywaniu tras dla innych uciekinierów i kurierów.

Pierwszym komendantem „Felicji” był harcmistrz, nauczyciel z Kaszub Adam Sokółski. Organizacja podlegała władzom w Londynie i prowadziła działalność w ramach Akcji Kontynentalnej. W celu przeszkolenia do działalności wywiadowczej Lucjan Masłocha został przerzucony do Szwecji, a następnie wysłany przez przełożonych do Anglii. Pod koniec grudnia 1943 r. powrócił do Danii. Energiczny organizator, biegle władający językiem niemieckim i angielskim, dowodził i rozbudowywał siatkę dywersyjno-wywiadowczą.

„Masłocha nadaje «Felicji» profesjonalny charakter. Pod jego przywództwem organizacja zdobywa szkice lotnisk, stanowisk artylerii, radarów i mostów, organizuje transporty broni, przyjmuje alianckie zrzuty spadochronowe, sporządza listę fabryk pracujących dla Niemców, umacnia sieć kurierską z Danii do Szwecji. Nawiązuje też współpracę z duńskim ruchem oporu”³.

Ponadto „miał wielu oddanych sobie ludzi w środowisku marynarskim. Mówiono, że czasami przychodził do małych knajpek w porcie Nyhavn, gdzie można było spotkać

matrosów z różnych statków. [...] Rozmowy z marynarzami pozwalały też na zdobywanie wielu cennych informacji o portach [...]. W tym środowisku łatwiej można było zawrzeć znajomość z podoficerami marynarki duńskiej, którzy pomagali w nawiązywaniu niezbędnych kontaktów⁴.

W Danii poznał Annę Louise Mogensen, zwaną Lone, córkę duńskiego inżyniera w Cementowni Jaroszewiec, urodzoną i mieszkającą w Polsce przez 18 lat, działaczkę „Felicji”, zajmującą się m.in. sporządzaniem mikrofilmów oraz przetrzaniem uciekinierów do Szwecji.

Gdy w marcu 1944 r. gestapo aresztowało kilkunastu członków „Felicji”, Anna Mogensen ukryła się w Szwecji, jednakże pod koniec roku zdecydowała się na powrót do Danii.

Tam Lone i Lucjan wzięli ślub 31 grudnia 1944 r. w katedrze św. Ansgara w Kopenhadze. Następnego dnia Lucjan miał udać się przez Szwecję do Londynu, ale wyjazd nie doszedł do skutku – bowiem na promie s/s „Carl af Neksø” trwała oblawa, z której udało mu się wydostać.

W nocy z 2 na 3 stycznia 1945 r. małżeństwo zginęło, gdy gestapo wtargnęło do willi w Gentoft. Relacje co do dokładnego przebiegu całego zajścia oraz okoliczności

ich śmierci są rozbieżne, nieznana jest też odpowiedź na pytanie, jak gestapo trafiło na ich trop.

W maju 1945 r., na terenie opuszczonych przez Niemców koszar w Ryvangen, odkryto pale egzekucyjne i groby ok. 200 bojowników ruchu oporu, w tym ciała Lucjana i Lone.

W uznaniu bohaterstwa i zasług Duńczycy w sierpniu 1945 r. pochowali Masłochów na kopenhaskim cmentarzu Mindelunden Ryvangen (Gaj Pamięci). Trumnę Lucjana ponieśli duńscy współpracownicy i przyjaciel jeszcze z czasów pływania Lucjan Ignaczak, zaś trumnę Lone – jej przyjaciele oraz bracia, z których młodszy, Jørgen Mogensen, dyplomata, współpracował z organizacją „Gryf Pomorski” i trafił do obozu koncentracyjnego, a po wojnie działał na rzecz pomocy polskim dzieciom, m.in. organizował do Polski transport żywności, leków, a także rekonwalescencję polskich dzieci w Danii⁵.

Na grobie Lucjana Masłochy znajdują się napisy w języku duńskim: „Za wolność Danii i honor Polski” i polskim: „Za wolność naszą i waszą”.

W lipcu roku 1945 podwładny Lucjana Masłochy w liście do matki Lone napisał o nim, że był „niezwykle promiennym człowiekiem z pięknym charakterem, honorowy



Komendant „Daru Pomorza” kpt. ż.w. Stefan Gorazdowski przy grobie Lucjana Masłochy w Kopenhadze, rok 1946



Uroczystość odsłonięcia tablicy, fot. Andrzej Hrechowicz (strona prezydent.pl)



Fot. Anna Pawlak

i fair, szarmancki i inteligentny, z bardzo żywą osobowością”⁶.

Por. ż.w. Lucjan Masłocha został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Walecznych, a jego żona Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari V kl.

„W wolnej Polsce, na wniosek Oddziału Koła Żołnierzy AK w Danii, prezydent RP nadał w 1992 r. Lucjanowi i Annie Masłochom Krzyż Czynu Bojowego Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie”⁷.

W Łodzi jest ulica nazwana imieniem Lucjana i Lone Masłochów, a także upamiętniający ich obelisk. W 1977 r. powstał film dokumentalny pt. „Felicja” w reż. Magdy Żurowskiej, opowiadający o działalności polsko-duńskiej organizacji ruchu oporu, której komendantem był Lucjan Masłocha.

W 1997 r. odsłonięte zostały, przy udziale duńskich weteranów walki o wolność, tablice pamiątkowe – w Katedrze Polowej Wojska Polskiego w Warszawie i w łódzkim kościele garnizonowym pw. św. Jerzego.

W roku 2015 ukazała się książka Marii Małańnickiej-Miedzianogóry, doktor nauk humanistycznych i nauczycielki języka polskiego w Danii, poświęcona życiu i działalności konspiracyjnej Anny Mogensen-Masłochy pt. „Róże dla Lone. Za wolność Polski i Danii (1939-1945)”.

W czerwcu 2016 r. w kopenhaskiej Katedrze św. Oskara (w której Lucjan i Lone brali ślub) prezydent Andrzej Duda z małżonką wziął udział w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej Lucjana i Annę „Lone” Masłochów.

Dramatyczne były losy całej rodziny Masłochów. Ojciec zmarł w obozie koncentracyjnym, brat Zbigniew nie wrócił z lasu. Brat Stanisław, żołnierz Brygady Świętokrzyskiej, przybrawszy pseudonim „Lucjan”, był dowódcą oddziału partyzanckiego Narodowych Sił Zbrojnych „Las 1”, działającego na Kielecczyźnie⁸. Zatrzymany przez PUBP w Opocznie w 1946 r., został 8 listopada 1947

r. skazany przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie na dożywocie – na podstawie art. 4 par. 1 i 2 dekretu PKWN z dnia 31.08.1944 r. „o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego”⁹. Kolejnym wyrokiem został skazany na karę śmierci oraz utratę publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze¹⁰, ale 4 maja 1948 r. Sąd Najwyższy w Warszawie zmienił wyrok na 12 lat więzienia i 5 lat utraty praw obywatelskich. Z więzienia został zwolniony w lipcu 1957 r.



Źródła: *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, tom I, pod red. Jana Kazimierza Sawickiego, Gdynia 2000; „*Darem Pomorza*” *dookoła świata*, Gdynia 1981; Maria Małańska-Miedzianogóra, *Róże dla Lone. Za wolność Polski i Danii (1939-1945)*, Warszawa 2015; Norbert Wójtowicz, *Za wolność Danii i honor Polski*, [w:] <http://www.polska1918-89.pl>; wiadomości, [w:] <https://dzieje.pl/aktualnosci/prezydent-duda-upamietnil-bohaterskie-polsko-dunskie-malzenstwo>; komunikat Instytutu Pamięci Narodowej, [w:] <https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/11188,Wizyta-Prezesa-Instytutu-Pamieci-Narodowej-w-Danii.html>; <https://www.tygodnikpowszechny.pl/autor/maria-malasnicka-miedzianogora-12315>

1 Artur Gojny, *Wielka podróż*, [w:] „*Darem Pomorza*” *dookoła świata*, Gdynia 1981, maszynopis w zbiorach Sali Tradycji UMG – D/3448, s. 26.

2 *Awanse w Polskiej Marynarce Handlowej*, „*Dziennik Bydgoski*” 5.03.1939, nr 53, s. 13.

3 Maria Małańska-Miedzianogóra, *Anna i Lucjan*, [w:] <https://www.tygodnikpowszechny.pl/autor/maria-malasnicka-miedzianogora-12315>, 19.04.2011.

4 Maria Małańska-Miedzianogóra, *Róże dla Lone. Za wolność Polski i Danii (1939-1945)*, Warszawa 2015, s. 289.

5 Za: *ibidem*, s. 329.

6 Za: *ibidem*, s. 195.

7 Maria Małańska-Miedzianogóra, *Anna i Lucjan*, [w:] <https://www.tygodnikpowszechny.pl/autor/maria-malasnicka-miedzianogora-12315>, 19.04.2011.

8 Maria Małańska-Miedzianogóra, *Róże dla Lone*, op. cit., s. 270.

9 IPN Ld 503/66/2, Wyrok Sądu Wojewódzkiego w Łodzi, 06-10-1951 r., s. 307

10 *ibidem*, s. 316.